

IV. BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ TURİZM İŞLETMELERİNİN HUKUKİ AÇIDAN SINIFLANDIRILMASI

Yrd. Doç. Dr. Seda ŞAHİN
Balıkesir Üniversitesi

Öğr. Gör. Aydın ÜNAL
Kırklareli Üniversitesi

Giriş

Türkiye'de turizm alanında 1980'li yıllarla birlikte başlayan gelişim günümüze kadar hız kesmeden devam etmiştir. Bu gelişim ile birlikte sektörün sınırları ve kapsamı da oldukça genişlemiştir. Dünya turizm pazarlarında rekabet edebilir hale gelen sektör ülke ekonomisi açısından da itici bir güç olmuştur. Tüm bu gelişmeler ve turizm sektörünün karmaşık yapısı çok sayıda ve oldukça farklı özelliklere sahip işletmelerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Sektörün temelini ulaşım, konaklama ve yiyecek içecek işletmelerinin oluşturduğu düşünülse de bu işletmelerin tamamlayıcısı olan ve farklı gereksinimlere sahip turistik talebi karşılamaya yönelik daha birçok işletme sektörde varlığını sürdürmektedir. Ancak bu durum işletmelerin sınıflandırılmasını oldukça güçleştirmektedir.

Kitabın bu bölümünde Türkiye'de turizm sektöründe faaliyetlerini sürdüren turizm işletmelerinin hukuki açıdan sınıflandırılması ele alınmıştır. Türkiye'deki ticari turizm işletmeleri ulaştırma işletmeleri, konaklama işletmeleri, yeme-içme ve eğlence işletmeleri, sağlık ve spor işletmeleri, kongre ve sergi işletmeleri, rekreasyon işletmeleri, kırsal turizm işletmeleri, özel tesisler, bileşik işletmeler, diğer turizm işletmeleri, seyahat işletmeleri, yat, marina, turistik deniz araçları ve işletmeleri şeklinde sınıflandırılmış ve bu işletme türleri hakkında bilgi verilmiştir.

4.1. Türkiye'deki Turizm İşletmelerinin Hukuki Açıdan Sınıflandırılması

Turizm işletmeleri, geçici bir süre için yer değiştirme olayının meydana getirdiği seyahat, konaklama ve buna bağlı diğer gereksinimleri karşılamaya yarayan mal ve hizmetleri üreten ve pazarlayan ekonomik birimlerdir (Batman, 2008, 16). Turizm işletmeleri; emek yoğun özelliği, sektörü oluşturan tüm işletmelerin uyum içerisinde olma gerekliliği, hizmet temelli üretim ve pazarlamanın yapılması, yılın bütününde her gün ve her an turistik tüketicilere hizmet sunmaları, sabit yatırımların ve talep esnekliğinin fazlalığı gibi özellikleri ile diğer işletmelerden ayrılmaktadır (Uçkun, 2004, 32-33).

Turizm işletmelerini aşağıdaki gibi sınıflandırmak mümkündür (Aktaş, 2002, 11-12);

- Kâr amaçlarına göre (kâr amacı taşıyan turizm işletmeleri ve kâr amacı taşımayan turizm işletmeleri),
- Turizme hizmet şekillerine göre (turizme doğrudan hizmet eden turizm işletmeleri ve turizme dolaylı hizmet eden turizm işletmeleri),
- Yapılan faaliyetlerin türüne göre (turistik ürünleri ve hizmetleri üreten turizm işletmeleri ve turistik ürünleri ve hizmetleri pazarlayan turizm işletmeleri),
- Faaliyet bölgelerinin kapsamına göre (ulusal turizm işletmeleri ve uluslararası turizm işletmeleri),
- Mülkiyetleri bakımından (özel turizm işletmeleri, kamu turizm işletmeleri ve karma turizm işletmeleri),

- Varlıklarının turizme bağılılıklarına göre (doğrudan turizme bağlı işletmeler ve doğrudan turizme bağlı olmayan işletmeler)
- Turistlerin temel gereksinimlerini karşılması bakımından (konaklama işletmeleri, seyahat işletmeleri, yiyecek içecek işletmeleri ve diğer turizm işletmeleri)

Ancak bu çalışmada turizm işletmeleri; ulaştırma işletmeleri, konaklama işletmeleri, yeme-içme ve eğlence işletmeleri, sağlık ve spor işletmeleri, kongre ve sergi işletmeleri, rekreasyon işletmeleri, kırsal turizm işletmeleri, özel tesisler, bileşik işletmeler, diğer turizm işletmeleri, seyahat işletmeleri ve yat, marina, turistik deniz araçları ve işletmeleri olarak ele alınmıştır.

4.1.1. Ulaştırma İşletmeleri

Savaş ve göç gibi nedenlerle insanlarda ortaya çıkan yer değiştirme hareketleri, daha sonra ekonomik, sosyal, politik ve turistik nedenlerle devam etmiştir. Günümüzde ulaştırma araçlarının sahip oldukları hız, güven, konfor, ucuzluk, düzenlilik gibi özellikler seyahati özendirilmiş ve kitle turizminin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durum turizmi zengin halk kitlelerinin tekelden çıkarıp geniş halk kitlelerine ulaşmasına neden olmuştur (Usta, 2008, 35). Ulaştırma ve turizm ayrılamaz bir bütündür. Turizmin değer kazanabilmesi için ulaşım araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Ulaşımı açısından yetersiz olan destinasyonlarda turizmin gelişmesi mümkün değildir (Sezgin, 2001, 105; Uçkun, 2004, 223). Örneğin; ulaştırma imkânlarının oldukça kısıtlı olduğu 18. Yüzyılda atlı arabalarla yollarda seyahat etmek önemli bir problem olmuştur. İnsanlar bu nedenle zorunlu olmadıkça seyahat etme isteği duymamışlardır. Oysa günümüzde ulaştırma araçları hız, güven, konfor, dakiklik ve ekonomiklik gibi özelliklere sahiptir. Bu nedenle günümüzde seyahatler zorunluluktan ziyade zevk için yapılır hale gelmiştir (Gürdal, 1995, 14). Ayrıca, ulaştırmada meydana gelen gelişmeler, tatilde geçen konaklama süresini uzatmaktadır. Böylece, ulaşım süresinden kazanılan zaman, turistlerin konaklama süresine eklenmektedir. Örneğin; karayolu ile üç günde gidilebilen bir yere, uçakla üç saatte gidilmesi, yol için ayrılan sürenin konaklama ve tatil süresine eklenmesine neden olmaktadır (Usta, 2008, 36).

Tarihsel kullanım açısından bakıldığında insanlar ilk önce su yollarından ve araçlarından (deniz yolu ulaşım araçları), daha sonrasında karayolu ve demiryolu ulaşım araçlarından yararlanmışlardır. İnsanoğlu son olarak da teknolojik gelişmelerle birlikte havayolu ulaşımından yararlanmaya başlamıştır. Havayolu ulaşımı yakın bir geçmişte başlamasına rağmen en güvenli ve en hızlı ulaşım türü haline gelmiştir (Sezgin, 2001, 106). Turizmde ulaştırma, kişilerin turistik çekim merkezlerine hızlı, güvenli ve düzenli bir şekilde ulaşmasını sağlayan bir hizmet faaliyetidir. Turizmde ulaştırmanın genel özellikleri aşağıdaki gibidir (Yağcı, 2003: 105):

- Turizm ulaştırması, insanların turistik çekim merkezlerine taşınması ile ilgili bir faaliyettir.
- Turizmde ulaştırma kişilere zaman faydası sağlar.
- Turizmde ulaştırma hız, güven, konfor ve düzenlilik gibi işlevlere sahiptir.
- Turizmde ulaştırma hizmeti verenlerin, diğer ulaştırma sistemleriyle koordinasyon içinde bulunması zorunludur.
- Konaklama hizmetlerinde olduğu gibi turizm ulaştırmasında da üretim ve tüketim aynı anda gerçekleşir.

- **Deniz yolu İşletmeleri:** Toplu ulaştırma araçlarının en önemlilerinden biri olan gemi, özellikle kıtalararası deniz yolculuğunda önemli bir rol oynamaktadır (Hacıoğlu, 2013, 10). Deniz yolları insanlık tarihinin en eski ulaşım türüdür. Günümüzde bu ulaşım türü özellikle yüzen otel niteliği taşıyan kruvaziyer gemiler ile kitle turizminin gerçekleştirildiği bir ulaşım çeşidi haline gelmiştir (Kozak ve diğerleri, 2008, 47). Deniz yolunun can güvenliği ve trafik bakımından karayolları ve havayollarına olan üstünlüğü, eğlence ve dinlenme olanakları, bu ulaşım türüne olan talebi her geçen gün artırmaktadır (Usta, 2008, 39). Ancak su kaynakları ve denizler

açısından zengin olan Türkiye’de ulaşımın sadece %0.56’lık bir kısmı denizyolu ile sağlanmaktadır (Kozak ve diğerleri, 2008, 47). Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları (TCDD) 2014 yılı verilerine göre Türkiye’de toplam 447.057.000 seyahat eden yolcudan 1.806.000’idenizyolunu tercih etmiştir (TCDD, 2014, 105). Dünya Turizm Örgütü 2015 yılı verilerine göre 2014 yılında dünyada 1.133.000.000 kişi uluslararası seyahate katılmış ve %5’i ulaşımda denizyolunu tercih etmiştir (UNWTO, 2015, 6).

Denizyollarının diğer ulaşım araçlarına göre konfor, eğlence ve güvenlik yönlerinden üstünlükleri bulunmaktadır. Örneğin, denizyolları seyahat süresince yolculara dinlenme, uyuma ve eğlenme olanakları sağlamaktadır (Usta, 2008, 39). Karadan uzakta, ayrı bir atmosfer içinde, değişik limanlar ve yerler görme, seyahat süresince yatakta uyuma ve dinlenme, spor yapma, çeşitli kültürel faaliyetlerde bulunma olanakları sağlaması açısından denizyolu yolculuğu turizm endüstrisinde önemli bir ulaştırma türüdür (Gürdal, 1995, 26).

- **Demiryolu İşletmeleri:** Trenler turizm amaçlı kitle seyahatlerinin ilk ulaştırma araçlarıdır (Hacıoğlu, 2013, 11). Thomas Cook 1841 yılında İngiltere’nin Leicester şehrine 20km mesafedeki Loughborough kasabasında düzenlenen içki aleyhtarı festival içerisindeki bir konferansa Londra’dan 571 kişilik bir grubu kar amacı gütmeyen trenle gidiş-dönüş 1 pound’a götürmüştür. Böylece Thomas Cook modern anlamda ilk kitle turizm hareketini başlatan kişi olarak tarihe geçmiştir (Mengü, 2013, 23). Daha sonra buharlı trenin keşfedilmesi demiryolu ulaştırmasının önem kazanmasına neden olmuştur (Hacıoğlu, 2013, 11). II. Dünya Savaşına kadar turizm ulaştırmasında büyük rol oynayan demiryolu ulaşımı, aynı önemini sürdürememiştir. Savaştan sonra özellikle havayolu ulaştırmasının ön plana çıkmasıyla demiryolu ulaştırması bir duraklama dönemi geçirmiştir (Usta, 2008, 37). Demiryolu ulaştırması diğer ulaşım türleri ile kıyaslandığında diğer ulaşım araçlarının rekabeti ve hızlı gelişimi karşısında bir süre gerileme göstermiştir. Buna rağmen; tüm dünyada, turizm amaçlı gezi faaliyetlerinde bulunanlar için maliyeti en düşük olan ulaşım türü olma özelliğini korumaktadır (Yağcı, 2003, 106).

Demiryolları ekonomik ve toplumsal gelişme açısından son derece önemlidir. Toplu taşıma araçlarından demiryolları, turistik seyahatleri yaygınlaştıran ve özellikle sosyal turizmi geliştiren bir ulaştırma türüdür. Demiryolları güvenlik ve ucuzluk açısından tercih edilmektedir. Seyahat süresince turistlere rahat hareket etme, gece-gündüz kesintisiz yolculuk etme, yolculuklarda yeme-içme ve geceleme gereksinimlerini karşılama, yol güzergâhlarını kolayca seyretme ve istasyonlarda çeşitli ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağı vermesi nedeniyle turizm açısından önem arz etmektedir (Gürdal, 1995, 31).

Türkiye açısından demiryolu ulaştırması incelendiğinde; ulusal kaynakların kullanılmasını sağlayan, enerji tasarrufu gerçekleştiren, dışa bağımlılığı azaltan, çevre sağlığını olumlu etkileyen, kitlesel ve ucuz ulaşım olanağı sağlayan demiryollarının, Türkiye’nin turistik çekiciliklerinin değerlendirilmesi açısından önemi büyüktür (Usta, 2008, 38). Ancak Türkiye’de ulaştırmanın sadece %3.5’lik bir kısmı demiryolları ile gerçekleşmektedir (Kozak ve diğerleri, 2008, 46).Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları (TCDD) 2014 yılı verilerine göre Türkiye’de ulaştırma araçları ile seyahat eden toplam 447.057.000 yolcudan 3.458.000’i demiryolunu tercih etmiştir (TCDD, 2014, 105). Dünya Turizm Örgütü 2015 yılı verilerine göre 2014 yılında dünyada 1.133.000.000 kişi uluslararası seyahate katılmış ve %2’si ulaşımda demiryolunu tercih etmiştir (UNWTO, 2015, 6).

- **Karayolu İşletmeleri:** Karayolları üretim noktasından tüketim noktasına aktarmasız ve hızlı taşıma yapılmasına imkân tanması nedeniyle diğer taşıma türlerine göre daha fazla tercih edilen bir ulaştırma türüdür (Yağcı, 2003, 106). Karayolları; turistik çekim noktalarına ulaşımın hem bireysel hem de kitlesel olarak gerçekleşmesine olanak sağlamaktadır (Gürdal, 1995, 34). Tren ile başlayan turizm taşımacılığı otomobille yaygınlaşmış ve herkesin elde edebileceği bir hak haline dönüşmüştür. Otobüsle ilk gezi İngiltere’de 1910 yılında yapılmıştır. 1918 yılında Paris’te otobüsle ilk turistik geziler görülmeye başlanmıştır. 1925 yılından sonra Avrupa’da otobüsle yapılan gezilerde büyük bir gelişme görülmüştür (Hacıoğlu, 2013, 14). 1930’lardan sonra demiryolu ile rekabete başlayan karayolları bugün havayolları ile rekabet halindedir.

Günümüzde karayolu ulaşımı turizmde havayolu ulaşımı ile birlikte en çok tercih edilen ulaşım türüdür (Kozak ve diğerleri, 2008, 48).

Karayolu ulaşım araçları diğer ulaşım türlerine göre daha çok zevk, özgürlük ve serbestlik sağlaması nedeniyle tercih edilmektedir (Gürdal, 1995, 35). Karayolları, havayolları ile gelen turistlerin konaklayacakları turistik merkez arasında ulaşımı sağlaması ve araç kiralama hizmetleri açısından turizme önemli katkılar sağlamaktadır (Yağcı, 2003, 106). Genellikle iç turizm ve ülke içindeki turist hareketlerinde önemli bir yere sahip olan karayollarının Türkiye’de ulaşım aracı olarak tercih edilme oranı %96’dır (Kozak ve diğerleri, 2008, 48). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2014 verilerine göre 18.828.721 karayolu ulaşım aracı ve 167.637 ticari yolcu otobüsü karayolu ulaşımına hizmet vermektedir (TÜİK, 2015). Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları (TCDD) 2014 yılı verilerine göre Türkiye’de toplam 447.057.000 yolcu ulaştırma araçları ile seyahat etmiş ve 276.073.000 yolcu karayolunu tercih etmiştir (TCDD, 2014, 105). Dünya Turizm Örgütü 2015 yılı verilerine göre 2014 yılında dünyada 1.133.000.000 kişi uluslararası seyahate katılmış ve %39’u ulaşımında karayolunu tercih etmiştir (UNWTO, 2015, 6). Karayolu yapımı ve iyileştirmeleri ile karayolundan yararlanan insanların sayısı her geçen gün artmaktadır. Karayolu ulaştırması, turizm endüstrisinin gelişmesinde en önemli faktörlerden biridir (Usta, 2008, 42).

- **Havayolu İşletmeleri:** Havayolu işletmeleri temelde kar amacı güderek hava taşıma araçlarıyla yolcu, yük ve posta taşımak için hizmet üretip bu hizmeti pazarlayıp satan işletmelerdir (Akıncı, 2014, 123). Havayolu ile ilk turistik gezi Thomas Cook tarafından gerçekleştirilmiştir. 1939 yılında gerçekleşen ilk gezi ABD’nin New York ve Chicago şehirleri arasında düzenlenmiştir. Daha sonra belirli gruplara özel uçak seyahatleri Londra’dan Fransa’nın Nice ve Cannes şehirlerine yönelik yapılmıştır (Mengü, 2013, 23). Ancak seyahat acentalarının düzenlediği bu gezilerin demiryolu ile yapılan seyahatlerden daha pahalı olması, Avrupa’da havayolu taşımacılığının yaygınlaşmasının 1970’li yıllara kadar gecikmesine neden olmuştur (Hacıoğlu, 2013,16). Günümüzde teknolojik gelişmelerle birlikte yolcu başına düşen maliyetler, artan kalite ve güvenli uçuş koşulları ister iş amaçlı olsun isterse tatil amaçlı seyahat edecek yolcuların çoğunun havayolu ile ulaşımı tercih etmelerini sağlamıştır (Akıncı, 2014, 123). Havayolu ulaştırması özellikle paket turlarda yaygın olarak tercih edilen, seyahatçilerle hız, güvenlik ve konfor sağlayan bir ulaşım türüdür (Kozak ve diğerleri, 2008, 46-48).

Havayolu ulaştırması diğer ulaştırma sistemlerinden daha hızlı olması nedeniyle, uluslararası turizmde çok tercih edilen ulaştırma türü durumundadır (Usta, 2008, 40). Dünya Turizm Örgütü 2015 yılı verilerine göre 2014 yılında dünyada 1.133.000.000 kişi uluslararası seyahate katılmış ve %54’ü ulaşımında havayolunu tercih etmiştir (UNWTO, 2015, 6). Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları (TCDD) 2014 yılı verilerine göre Türkiye’de ulaştırma araçları ile seyahat eden toplam 447.057.000 yolcudan 165.720.000’i havayolunu tercih etmiştir (TCDD, 2014, 105). Devlet Hava Meydanları İşletmesi (DHMİ) 2015 yılı Ocak-Eylül dönemi verilerine göre Türkiye’deki toplam 58 havaalanından/havalimanından 1.113.000 uçuş gerçekleşmiş, 140.684.000 yolcu ve 2.367.000 ton yük havayolu ulaşım araçları ile taşınmıştır (DHMİ, 2015).

4.1.2. Konaklama İşletmeleri

Turizm sektörünün önemli bir bileşeni olan konaklama işletmeleri turistlerin değişik mekanda geceleme gereksinimlerini karşılayan, çeşitli kriterlere göre sınıflandırılabilen, iş görüşmelerine, toplantılara, kongre ve konferanslara ev sahipliği yapan, rekreasyon ve eğlence imkanlarını da sunabilen ticari işletmelerdir. Konaklama işletmeleri, turistik mal ve hizmetlerin üretimini sağlarken varlıkları turizme bağlı olan ve turizm olayına göre şekillenen işletmeler olarak tanımlanmaktadır (Usta, 2008: 42). Konaklama işletmeleri birinci derecedeki turizm işletmeleri arasında ve turistik çekicilikleri oluşturan işletmeler grubu içerisinde yer almaktadır. Bu grup işletmeler, müşterilerin konaklamalarının dışında, yiyecek-icecek ve kısmen eğlence ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmaktadır (Kozak ve diğerleri, 2008: 48). Konaklama işletmeleri “Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik’in 4.

kısım 1. bölümünde; moteller, tatil köyleri, pansiyonlar, kampingler, apart oteller, hosteller olarak sınıflandırılmaktadır.

- **Oteller:** Temel faaliyetleri müşterilerin konaklama gereksinimlerini karşılamak olan ayrıca müşterilere yeme içme, spor ve eğlence gibi hizmetleri sağlayan, bünyesinde tamamlayıcı üniteleri de bulundurabilen tesislerdir (Resmi Gazete, 2005). Oteller; zaman satan, emek yoğun üretim ve sunum yapan, otel ile personelin karşılıklı işbirliği ile hizmetlerin yürütülebildiği, sezonluk oteller hariç yılın 365 günü 24 saat hizmet veren, sürekli gelişen ve değişen dinamik bir yapıya sahip, mevsimsel talep dalgalanmalarından ve sabit yatırımların fazlalığından dolayı yüksek risk taşıyan işletmelerdir (Aktaş, 2002, 26-27). Konaklama işletmeleri içerisinde en önemli grubu oteller oluşturmaktadır (Kozak ve diğerleri, 2008: 48).

Oteller gelişme aşamaları bakımından (lüks otel, vasat otel ve yan konaklama tesisi), karşıladıkları konaklama ihtiyacı türü bakımından (kıyı oteli, dağ oteli, kaplıca-kür oteli ve tatil köyü), faaliyet sürelerine göre (mevsimlik otel ve yıl boyunca açık otel), ulaştırma araçları ile bağlantılarına göre (havaalanı oteli, istasyon oteli, liman oteli ve karayolları kavşak noktalarındaki oteller) ve ölçekleri bakımından (25 veya daha az odaya sahip çok küçük oteller, 25-99 odaya sahip küçük oteller, 100-299 odaya sahip orta büyüklükteki oteller ve 300 ve daha fazla odaya sahip büyük oteller) olarak sınıflandırılmaktadır (Batman, 2004, 31-33).

Ayrıca 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nun 37. maddesinin (A) bendine göre Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca 2005 yılında hazırlanan Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik'in 19. Maddesine göre oteller hukuki açıdan; bir yıldızlı oteller, iki yıldızlı oteller, üç yıldızlı oteller, dört yıldızlı oteller ve beş yıldızlı oteller şeklinde sınıflandırılmaktadır (Resmi Gazete, 2005).

- **Moteller:** En az 10 odalı, yerleşim merkezleri dışında bulunan veya karayolları güzergahı ya da yakın çevrelerinde kurulan tesislerdir. Bu tesisler konaklama, yeme-içme hizmetleri dışında motorlu araçları ile seyahat edenlerin araçlarının park ihtiyaçlarını karşılamaktadır (Resmi Gazete, 2005).

- **Tatil Köyleri:** Doğal güzellikler içerisinde bulunan en az 80 odalı tesislerdir. Tatil köyleri rahat bir konaklama yanında çeşitli spor, eğlence ve satış hizmetlerini de sunmaktadır. Yaygın yerleşim düzeninde kurulan tatil köyleri, eğimli arazilerde kottan kazanılan katlar da dahil olmak üzere en fazla 3 katlı olabilmektedir (Resmi Gazete, 2005).

- **Pansiyonlar:** En az 5 odalı tesislerdir. Bu tesislerin yönetimi basittir. Müşteriler yeme-içme ihtiyaçlarını kendileri karşılayabilmektedir ya da yemek ihtiyacının idare tarafından sağlanmaktadır (Resmi Gazete, 2005).

- **Kampingler:** Genellikle müşterilerin kendi imkânlarıyla geceleme, yeme-içme, dinlenme, eğlence ve spor ihtiyaçlarını karşıladıkları en az 10 ünitelik tesislerdir. Bu tesisler karayolları güzergâhları ve yakın çevrelerinde, deniz, göl, dağ gibi doğal güzelliği olan yerlerde kurulmaktadır (Kozak ve diğerleri, 2008: 57).

- **Apert Oteller:** Müşterilerin kendi yeme-içme ihtiyaçlarını kendi karşılayabildikleri, mesken olarak kullanılabilen ya da bağımsız apartman veya villa şeklinde inşa edilen ve otel olarak işletilen tesislerdir (Resmi Gazete, 2005). Apert oteller; otel, tatil köyü veya turizm kompleksi bünyesinde yer alabildiği gibi en az 10 üniteden oluşması şartıyla bir tesis bünyesinde bulunma zorunluluğu olmadan bağımsız olarak da işletilebilirler (Kozak ve diğerleri, 2008: 57).

- **Hosteller:** En az 10 odalı tesislerdir. Ağırıklı olarak gençlik turizmine yönelik hizmet sunan hostellerde yeme içme hizmeti verilebildiği gibi müşterilerin kendi yemeklerini bizzat hazırlayabilme imkânı da bulunabilmektedir (Resmi Gazete, 2005).

4.1.3. Yeme-İçme ve Eğlence İşletmeleri

Yiyecek içecek işletmeleri genellikle seyahat eden kişilerin yeme-içme ihtiyaçlarını karşılamak ve belirli bir kâr sağlamak amacıyla kurulmuş işletmelerdir. Bu işletmeler bir konaklama tesisi

bünyesinde olabileceği gibi bağımsız işletmeler olarak da kurulabilmektedirler. Yiyecek içecek işletmelerini; turizm yatırım belgeli yiyecek içecek işletmeleri, turizm işletme belgeli yiyecek içecek işletmeleri, belediye işletme belgeli yiyecek içecek işletmeleri ve ticari yiyecek içecek işletmeleri ve anlaşmalı veya kurumsal yiyecek içecek işletmeleri olarak sınıflandırmak mümkündür (Demirkol, 2004, 127-128). Yeme-içme ve eğlence işletmeleri “Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik’in 4. kısım 2. bölümünde; lokantalar, kafeteryalar ve eğlence yerleri olarak sınıflandırılmaktadır.

- **Lokantalar:** Tabldot, alakart, açık büfe veya özel yemek ile bu yemeklere uygun servisler sunan ve beslenme gereksinimini karşılayan tesislerdir (Kozak ve diğerleri, 2008: 59). Lokantalar ikinci sınıf ve birinci sınıf olarak sınıflandırılırlar. İkinci sınıf lokantalar, müstakil olarak belgelendirilemez ve yemek salonu kapasitesi en az 50 kişiliktir. Birinci sınıf lokantaların toplam kapasitesi en az 150 kişilik olup en az 50 kişilik bir ana salon düzenlenmesi şartı ile kapasitenin kalan kısmı ayrı salonlarda düzenlenebilir. Lokantaların sınıflandırılmasında yönetmelikte belirlenen nitelikler dışında işletmenin dekorasyonu, hizmet standardı, yemeklerin nefaset, kalite ve sunuş özellikleri de dikkate alınmaktadır (Resmi Gazete, 2005).

- **Kafeteryalar:** Müstakil olarak belgelendirilemeyen en az 50 kişilik tesisler olan kafeteryalar hızlı, hijyenik ve kaliteli beslenme hizmetinin garson servisi olmadan müşteriye sunulduğu tesislerdir. Kafeteryaların, lokantalar için aranan asgari şartları taşımaları gerekmektedir (Kozak ve diğerleri, 2008: 59).

- **Eğlence Yerleri:** Öncelikle müşterinin eğlence ihtiyacını karşılamayı hedef alan eğlence yerleri yiyecek içecek servisinin de yapıldığı tesislerdir. Müstakil olarak belgelendirilemeyen eğlence yerleri sadece en az 80 odalı asli konaklama tesisleri, 4 ve 5 yıldızlı oteller, tatil merkezleri ile turizm kentleri bünyesinde faaliyet gösterebilmektedir. Turizm kentleri bünyesinde bulunan eğlence yerleri, kişi başına en az 1.2m² yer düşecek şekilde en az 150 kişilik salona sahip olmak şartıyla müstakil olarak belgelendirilmektedir (Resmi Gazete, 2005).

4.1.4. Sağlık ve Spor İşletmeleri

İlgili yönetmelikte belirlenmiş bir konaklama tesisi bünyesinde bulunan, doğal çevreye uyumlu olarak düzenlenen, müşterilere sağlıklı yaşam hizmeti sunmaya yönelik birçok hizmet sunan işletmelerdir. Sağlık ve spor işletmeleri farklı yaş grupları için sağlık ve bakım hizmetleri, rehabilitasyon, yeme-içme gibi hizmetleri uzman personel eşliğinde sunmaktadır (Kozak ve diğerleri, 2008: 58). Sağlık ve spor işletmeleri “Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik’in 4. Kısım 3. bölümünde; termal tesisler, sağlıklı yaşam tesisleri, yüzme havuzları, spor tesisleri, golf tesisleri olarak sınıflandırılmaktadır.

- **Termal Tesisler:** Toprak, yer altı, deniz ve iklim gibi doğal tedavi unsurlarının tedavi edici faktör olarak kullanıldığı kaplıca, içme ve iklim kür merkezlerini bünyesinde bulundurarak çeşitli tedavi ve rekreasyon hizmetleri sunan tesislere denir. Termal tesislerdeki tedavi yöntemleri, tedavi sırasındaki tıbbi ve teknik koşullar, tedavileri uygulayacak personelin nitelik ve niceliği gibi tıbbi konular Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenmektedir. Turizm yatırımı ve işletmesi belgesi taleplerinde Sağlık Bakanlığından alınacak izin yazısı ile Kültür ve Turizm Bakanlığına başvurulur (Resmi Gazete, 2005).

Termal Konaklama Tesisleri: İlgili Yönetmelikte tanımlanan asli konaklama tesisleri ile birlikte işletilip belgelendirilmektedirler. Bünyesinde yer aldıkları konaklama tesislerinin tür ve sınıfı da belirtilerek isimlendirilmektedirler.

Termal Kür Tesisleri: Bünyesinde geceleme yapılmadan tedavi programı kapsamında işletilip belgelendirilen termal tesislerdir.

- **Sağlıklı Yaşam Tesisleri:** Kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ile turizm merkezlerinde ilgili yönetmelikte belirlenmiş asli konaklama tesisi bünyesinde bulunan tesislerdir. Bu tesisler doğal çevre içerisinde düzenlenmektedir. Müşterilere sağlıklı yaşam sunmayı hedefleyen sağlıklı yaşam tesislerinde çeşitli tedaviler ile birlikte ortak düşünme,

hareket etme yoluyla ortak motivasyon ve sinerji yaratmaya yönelik çeşitli programlar uygulanmaktadır. Farklı yaş grupları için çeşitli sağlık ve bakım hizmetlerinin sunulduğu bu tesislerde ayrıca doğal bitki banyoları, aroma terapi, güzellik ve estetik gibi hizmetler de verilmektedir.

- **Yüzme Havuzları:** Büfe veya büfe hizmetini de kapsayan bar, yeterli sayıda soyunma kabini ve dolap, kadın ve erkek için yeterli sayıda ayrı duş ve tuvaletin bulunduğu tamamlayıcı üniteleri içerisinde barındıran tesislerdir. Müstakil olarak belgelendirilen havuzlar en az 225m² yüzey alanını sağlamak zorundadırlar. Konaklama tesisi bünyesinde bulunan havuzlar belge kapasitesinde belirtilmekte ancak bünyesinde yer aldığı tesisin tür ve sınıfının asgari nitelikleri arasında değerlendirilmemekte ve sınıflandırma çalışmalarında puanlandırılmamaktadır (Resmi Gazete, 2005).

- **Spor Tesisleri:** Çeşitli spor dallarının uluslararası normlara uygun şekilde gerçekleştirildiği tesislerdir. Kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ile turizm merkezlerinde bulunmaktadır. Olimpik spor türlerinden en az bir tanesinin ana faaliyet olarak kurgulanması gerekmektedir. Ayrıca, çeşitli spor faaliyetleri tamamlayıcı diğer bölümlerle desteklenmektedir (Resmi Gazete, 2005).

- **Golf Tesisleri:** Golf sporunun uluslararası normlarına uygun alanlarda yapılmasına imkân tanıyan tesislerdir. Bu tesislerde, golf sporuna yönelik parkur, ısınma ve pratik yapma alanıyla birlikte, kulüp binası ve bu aktiviteyi destekleyici diğer bölümler bulunmaktadır. Golf alanlarını daraltmamak ve oyuncu sayısı ile paralel olmak şartıyla tesislerde; geceleme, beslenme, spor ve eğlence hizmetleri de sunulabilmektedir (Resmi Gazete, 2005).

4.1.5. Kongre ve Sergi Merkezleri

Kişi başına en az 1.2 m² alan düşecek şekilde aynı anda en az 1000 kişiye hizmet verebilecek büyüklükte bölünebilir bir kongre salonuna ve bu salonda gerekli teknik ekipmana sahip olan tesislerdir. Kongre ve sergi merkezleri aynı zamanda bünyelerinde yeme-içme tesislerini, kapalı ve açık sergileme veya fuar alanlarını bulundurmaktadır. Salonlarda gerekli teknik ekipman ve simültane tercüme hizmetlerini de sunmaktadır (Resmi Gazete, 2005).

4.1.6. Rekreasyon İşletmeleri

Kişilerin boş zamanlarını değerlendirmek, eğlenme-dinlenme ve tatmin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla katıldıkları etkinlikleri onlara hizmet olarak sunan işletmelerdir. Bu işletmelerde doğal, sportif, kültürel ve eğlenceye yönelik çeşitli faaliyetler sunulmaktadır (Kozak ve diğerleri, 2008, 61). Rekreasyon işletmeleri "Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik'in 4. kısım 5. bölümünde; eğlence merkezleri, temalı parklar, günübirlik tesisler, kış sporları ve kayak merkezleri mekanik tesisleri olarak sınıflandırılmaktadır (Resmi Gazete, 2005).

- **Eğlence Merkezleri:** Eğlence ve rekreasyon ihtiyacını karşılamak için kurulan, müşterilerin aktif katılımının sağlandığı ve bünyesinde konaklama tesisi bulunmayan tesislerdir (Kozak ve diğerleri, 2008: 62). Yeme-içme tesisi, tiyatro sinema gibi etkinliklerin yapılmasına imkan tanıyan salonlar, satış üniteleri, yüzme havuzu, sergi salonu, spor ünitesi gibi ünitelerden en az 2 adet; sirk, gösteri alanı, kreşi el sanatları atölyeleri, go kart pisti, Türk hamamı, jimnastik salonu, sauna, lunapark, doğa müzesi, su parkı, akvaryum, hava oyunları gibi ünitelerden en az 4 adet bulduğu eğlence işletmeleridir (Resmi Gazete, 2005).

- **Temalı Parklar:** Tarih, kültür, bilim, bilimkurgu, bitki ve hayvan türleri gibi konularda görsel ve işitsel ileri teknoloji araçlarının yardımıyla tanıtımlarının yapıldığı eğlence ve bilgilendirmeye yönelik tesislerdir. Temalı parkların bünyesinde geleneksel veya uluslararası özellik taşıyan ürünlerin sergilendiği ve satıldığı bölümler de bulunmaktadır. En az elli bin m² arsa üzerine kurulan temalı parklar içerisinde spor ve yeme içme tesisleri de bulunmaktadır (Resmi Gazete, 2005).

- **Günübürlük Tesisleri:** Konaklama yapılmayan yeme- içme, dinlenme-eğlenme ve spor imkânlarından birkaçını günübürlük olarak sağlayan tesislerdir. Bünyesinde giriş tesisleri ve satış ünitesi ile 2. Sınıf lokanta veya kafeterya bulunduran günübürlük tesisler, yüzme havuzu veya spor imkânlarının yanı sıra eğlence ve oyun imkânları sağlayan düzenlemelere sahip tesislerdir (Resmi Gazete, 2005).

- **Kış Sporları ve Kayak Merkezleri Mekanik Tesisleri:** Kayakçıların kayak yapması amacıyla farklı noktalar arasında taşınmalarına imkân tanıyan teleferik, telesiyej, teleski, tele kabin gibi mekanik düzenlemeleri bünyesinde barındıran tesislerdir. Bu tesislerde kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla; güneşlenme ve seyir noktaları, genel tuvaletler, koronak ve servis üniteleri ile belirli noktalarda büfe hizmeti sunulmaktadır. Ayrıca tesislerde kullanıcıların kaza ve yaralanma riskine karşı güvenliklerini sağlayacak çeşitli önlemler alınmakta, sağlık ve ilkyardım hizmeti bulunmaktadır (Resmi Gazete, 2005).

4.1.7. Kırsal Turizm İşletmeleri

Sınırları ve kuruluş yeri Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından belirlenen kırsal alanlarda müstakil veya toplu olarak hizmet veren en az 5 odalı konaklama tesislerine kırsal turizm işletmeleri denir. Bu işletmeler genellikle köy ve çiftlik evleri gibi veya bu türde yeni inşa edilen yapılardan oluşmaktadır (Batman, 2004, 96). Kırsal turizm işletmeleri “Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik’in 4. kısım 6. bölümünde; çiftlik evi-köy evi, yayla evi, dağ evi olarak sınıflandırılmaktadır (Resmi Gazete, 2005).

- **Çiftlik Evi - Köy Evi:** Kırsal bölgelerde çiftlik organizasyonu ve üretimi amacıyla kurulmuş en az 5 odalı tesisleridir. Bu tesislerin tarım faaliyetleri ile kırsal alanların doğal ve kültürel mirasının korunmasına önemli katkıları bulunmaktadır. Turizm gelişken çevrenin de korunmasını hedefleyen bir anlayışla hizmet sunan bu tesislerde kırsal yaşantının deneyimlenmesi söz konusudur (Resmi Gazete, 2005).

- **Yayla Evi:** Bakanlıkça geliştirilmeleri uygun görülen yerlerde bulunan, mevcut yayla evlerinin iyileştirilmesi veya aslına uygun olarak yeniden inşa edilmesi müstakil ya da toplu olarak hizmet veren en az 5 odalı tesislerdir (Resmi Gazete, 2005).

- **Dağ Evi:** Kış veya çim sporları yapmak ve doğa güzelliklerinden faydalanmak amacıyla konaklama yapan müşterilerin ihtiyaçlarını karşılayan tesislerdir. Dağ evi olarak işletilen tesislerin en az 1 yıldızlı otel nitelikleri taşıması ve çevresel açıdan sorumlu bir anlayışa sahip olması gerekmektedir (Resmi Gazete, 2005).

4.1.8. Özel Tesisler

Özel tesisler “Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik’in 4. kısım 7. bölümünde; özel tesisler ve butik oteller olarak sınıflandırılmaktadır (Resmi Gazete, 2005).

- **Özel Tesisler:** Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelikte belirlenmiş olan türleri veya nitelikleri sağlayamayan, ancak yapı, sokak, doğa, sanat, tarih gibi özelliklerden en az biri bulunan tesislerdir. Özel tesisler deneyimli veya konusunda eğitimli personel ile nitelikli hizmet sunmaktadır. Özgünlük, üstün hizmet, ulusal veya uluslararası şöhret gibi nitelikler taşıyan işletmeler de özel tesis olarak isimlendirilmektedir (Resmi Gazete, 2005).

- **Butik Oteller:** Yapısal özelliği, mimari tasarımı, tefriş, dekorasyon ve kullanılan malzemesi yönünden özgünlük arz eden en az 10 odalı otellerdir. Butik otellerin en önemli özelliği işletme ve servis yönünden üstün standart ve yüksek kalitede hizmet sunmalarıdır. Bu otellerde deneyimli ve personel ile kişiye özel hizmet verilmektedir (Resmi Gazete, 2005).

4.1.9. Bileşik Tesisler

Bileşik tesisler “Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik’in 4. kısım 8. bölümünde; turizm kentleri, turizm kompleksleri, tatil merkezleri, zincir tesisler ve personel eğitim tesisleri olarak sınıflandırılmaktadır (Resmi Gazete, 2005).

- **Turizm Kentleri:** Kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgesi olarak ilan edilmiş yerlerde, turizm tesisleri yönetmeliğinde tanımlanan ve müstakil olarak belgelendirilebilen türlerin bir veya birkaçını kapsayan yerleşimlerdir. Turizm kentleri tek bir ana yatırımcıya tahsis edilmektedir. Bu kentlerde kültür, eğitim, eğlence, ticaret, konut ve her türlü teknik ve sosyal alt yapı alanlarından bir veya birkaç tanesi bulunmaktadır.

- **Turizm Kompleksleri:** Kongre ve sergi merkezi, golf tesisi, eğlence merkezi, temalı park, termal tesis, apart otel, en az 100 adet yatın barınabileceği yat limanı, sağlıklı yaşam tesisi gibi tesislerden en az 3 tanesini bünyesinde bulunduran tesislerdir. Turizm kompleksleri ayrıca, en az 500 yatak kapasiteli olmak şartıyla 5 yıldızlı otel ya da 5 yıldızlı tatil köyünü bünyesinde bulundurmaktadır.

- **Tatil Merkezleri:** Tatil merkezi otelleri veya apart oteller ve bu otellere hizmet veren ortak kullanım alanları bulunan en az 1250 odalı tesislerdir. Müşterilerin konaklama, yeme-içme, eğlenme-dinlenme ve spor ihtiyaçlarını karşılayan bu tesisler yardımcı ve tamamlayıcı birimleri de bünyelerinde bulundurmaktadır. İmar planlarında turizm için ayrılmış alanlarda kurulan tatil merkezleri her otelin bütünü için ayrı mülkiyet, irtifak ve intifa haklarına imkan tanımaktadır.

- **Zincir Tesisler:** Aynı yatırımcıya veya işletmeye ait olan ya da aynı işletmenin markasını kullanan tesislerdir. Zincir tesisler müşterilerin konaklama, yeme-içme gereksinimini karşılayan ve turizm tesisleri yönetmeliğinde yer alan tesis türlerinin zincir olarak işletildiği tesislerdir. Aynı işletmeciye ya da yatırımcıya ait tesislerin zincir tesis niteliğinde olabilmesi için en az üç ayrı noktada bulunması gerekmektedir.

- **Personel Eğitim Tesisleri:** Turizm sektörünün eğitilmiş personel ihtiyacını karşılamak amacıyla çeşitli teorik ve pratik eğitimlerin verildiği en az 120 öğrenciye eğitim ve konaklama imkânı sağlayan tesislerdir. Personel eğitim tesislerinde en az 1 tanesi ön büro, yiyecek-içecek ve kat hizmetleri temel alanlarından olmak şartıyla en az 3 konuda uluslararası normlara uygun teorik ve pratik eğitim verilmektedir. Bu eğitim tesisi personel eğitimi için ise bünyesinde en az 2. sınıf lokanta ve en az 2 yıldızlı otel niteliği taşıyan uygulama oteli bulundurmalıdır. Eğer eğitim tesisi yöneticilere yönelik ise bünyesinde en az 2. Sınıf lokanta ve en az 3 yıldızlı otel niteliği taşıyan uygulama oteli bulundurmalıdır.

4.1.10. Diğer Turizm İşletmeleri

Müşterilerin konaklama, yeme-içme, ulaşım, seyahat ve rekreasyon ihtiyaçlarını karşılayan turizm işletmelerinin yanı sıra turizm ile ilgili çeşitli faaliyetler gösteren, özel turizm ürünlerini ve hizmetlerinin üreten, kısmen veya tümüyle turizme bağlı bulunan işletmelerde bulunmaktadır (Kozak ve diğerleri, 2008, 62). Bu işletmeler “Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik’in 4. kısım 9. bölümünde; mola noktaları, yüzer tesisler, tatil siteleri ve villalar olarak sınıflandırılmaktadır (Resmi Gazete, 2005).

- **Mola Noktaları:** Karayollarında seyahat edenlerin dinlenme, yeme-içme vb. gereksinimlerini 7 gün 24 saat süreyle karşılayan tesislerdir. Konaklama imkânı olmayan bu tesisler karayolları veya yakın çevrelerinde bulunmaktadır.

- **Yüzer Tesisler:** Türk karasularında veya limanlarında turizm amaçlı olarak konaklama, yeme-içme, eğlenme-dinlenme hizmeti verebilen kendiliğinden hareket edebilen veya bir römorkör aracılığıyla çekilen deniz araçlarıdır. Yüzer tesislerin kapasiteleri ve kullanım amaçları turizm tesisleri yönetmeliğinde belirtilmiştir. Bu tesislerin ayrıca denize elverişlilik belgesi bulunmalıdır. Yüzer tesisler, *kendiliğinden hareket kabiliyetine sahip olan yüzer tesisler* ve *kendiliğinden hareket etme kabiliyetine sahip olmayıp römorkör ile çekilen gemi niteliğinde olmayan yüzer tesisler* olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

- **Tatil Siteleri ve Villaları:** En az 1 yatak odası, oturma odası, banyo, mutfak gibi alanlara sahip, balkon veya teras gibi özel açık alan kullanımları bulunan konaklama birimlerinden oluşan işletme bütünlüğü arz eden ve belge sahibinin tüzel kişilik olduğu tesislerdir. *B Tipi Tatil Siteleri, A Tipi Tatil Siteleri ve Butik Tatil Villaları* olarak sınıflandırılmaktadır. Bu tesislerin her birinde nitelikli eleman bulundurma zorunluluğu bulunmaktadır.

4.1.11. Seyahat İşletmeleri

Turistik anlamda hizmet veren seyahat işletmelerini seyahat acentaları ve tur operatörleri olarak sınıflandırmak mümkündür. Seyahat acentaları en basit şekilde “ulaşım, konaklama, eğlence, kiralama ve diğer ağırlama hizmetleri sunucuları ve toptancılarının komisyon karşılığında perakendeciliğini yapan aracı kuruluşlar şeklinde tanımlanmaktadır (Çolakoğlu ve Çolakoğlu, 2007, 9). 1972 yılında yürürlüğe giren 1618 sayılı Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği kanununun 1. maddesinin (e) bendinde seyahat acentası, “kâr amacı ile turistlere turizmle ilgili bilgiler veren, paket turları oluşturan, konaklama, ulaştırma, gezi, spor ve eğlence hizmetlerini verme yetkisine sahip ticari kuruluşlar” olarak tanımlanmaktadır (Resmi Gazete, 1972). Seyahat acentaları oluşturdukları ürünü doğrudan kendi pazarlayabildiği gibi diğer seyahat acentaları aracılığı ile de pazarlayabilmektedir.

Seyahat acentaları; tur düzenlemek, rezervasyon yapmak, transfer yapmak, enformasyon sağlamak, kongre ve konferans organizasyonu yapmak, turistik gezilere yönelik taşıma aracı kiralama, ulaştırma araçlarının bilet satış işlemleri, turistik tanıtım malzemesi satışı, motorlu ve motorsuz ulaşım araçlarını bulundurma ve kiralama ve seyahat acentası ürünlerinin satışı gibi görev ve sorumlulukları yerine getirmektedirler (Zengin, 2004, 51).

Seyahat acentalarını yapısal olarak; büyük dağıtım acentaları, işletmeler için uzmanlaşmış acentalar, karşılayıcı acentalar, bağımsız klasik acentalar olarak sınıflandırılmaktadır (Hacıoğlu, 2013: 50).

- **Büyük Dağıtım Acentaları:** Büyük tur operatörlerinin ürettikleri paket turları pazarlayan bir başka ifadeyle tur operatörleri ile seyahat acentaları arasında aracılık görevini gören acentalardır.

- **İşletmeler İçin Uzmanlaşmış Acentalar:** Büyük işletmelerin personelinin tatil ihtiyaçlarını karşılayan, seyahat formalitelerini yürüten ve bu amaçla işletmeler ile anlaşma imzalayan acentalardır.

- **Karşılayıcı (Incoming) Acentalar:** Tur operatörlerinin yurtdışından getirdikleri turist grupları karşılayıp gerekli hizmetleri sunan acentalardır. Bu acentalar yabancı tur operatörlerinin ülkede temsilciliğini yapmaktadırlar. Paket tur kapsamındaki tüm hizmetlerin sorumluluğunu üstlenir ve turların gerçekleşmesini sağlarlar.

- **Bağımsız Klasik Acentalar:** Genellikle bilet ve paket tur satışı yapan bu acentalar seyahat ile ilgili tüm işlemleri yapmaktadır. Bu acentaların belirli bir bağlantısı yoktur.

Seyahat acentaları yasal olarak ise A Grubu Acentalar, B Grubu Acentalar ve C Grubu Acentalar olarak sınıflandırılmaktadır (Resmi Gazete, 1972).

- **A Grubu Seyahat Acentaları:** 1618 sayılı yasanın 1. Maddesinde belirtilen döviz bozma, araç kiralama, paket tur satışı, vize-pasaport işlemleri, bilet satışı, tur düzenleme gibi tüm seyahat acentacılığı faaliyetlerini yerine getirmektedir.

- **B Grubu Seyahat Acentaları:** Karayolu, havayolu, demiryolu ve denizyolu ulaştırma araçları ile A grubu seyahat acentalarının düzenleyecekleri turların biletlerini satarlar.

- **C Grubu Seyahat Acentaları:** Yurtiçi turlar düzenlemekle sorumludur.

Tur operatörleri ise; farklı turizm işletmeleri tarafından üretilen ulaştırma, transfer, konaklama, yeme-içme, rekreasyon ve rehberlik gibi hizmetleri paket tur adı altında bir araya getirerek yeni bir ürün oluşturan, oluşturduğu paket turu kendi satış büroları veya seyahat acentaları aracılığı

ile satışını gerçekleştiren işletmelerdir (Kozak ve diğerleri, 2008: 60). Tur operatörleri potansiyel turistler için her çeşit tur düzenleyen turizm işletmeleridir. Kendi aralarında seyahat acentalarında olduğu gibi hukuki bir sınıflandırmaya tabi tutulmamaktadır. Tur operatörlerini uzmanlık alanlarına göre (turizm çeşidine göre, gidilecek yöreye göre ve ulaştırma araçlarına) ve üretim şekillerine göre (sadece üretici tur operatörü ve toptancı üretici) sınıflandırmak mümkündür (Hacıoğlu, 2013, 98).

- **Turizm çeşidine göre;** kültürel, sportif, dinsel, sosyal turizm, gençlik turizmi gibi turizm çeşitlerine yönelik paket tur hazırlayıp satışını gerçekleştiren tur operatörleridir.

- **Gidilecek yöreye göre;** Kuzey Amerika, Akdeniz, Ortadoğu, Asya, Afrika gibi belirli istikametler veya ülkelere göre uzmanlaşmış tur operatörleridir.

- **Ulaştırma araçlarına göre;** havayolu, karayolu, demiryolu, denizyolu ulaştırma araçlarını kullanarak paket tur üretiminde uzmanlaşmış tur operatörleridir.

- **Sadece üretici tur operatörleri;** faaliyetleri sadece paket tur üretmekle sınırlı olan tur operatörleridir. Satışları diğer seyahat acentaları aracılığı ile yapılmaktadır. Klasik anlamadaki tur operatörleridir.

- **Toptancı Üretici;** ürettikleri paket turları kendi seyahat acentaları veya şubeleri aracılığıyla satan veya diğer acentalar aracılığıyla satan tur operatörleridir.

4.1.12. Yat, Marina, Turistik Deniz Araçları ve İşletmeleri

Farklı zamanlarda farklı istekler ve beklentiler içerisinde olan turistlerin bu isteklerinin ve beklentilerinin karşılanması amacıyla turizm işletmeleri yeni arayışlar içerisine girmektedirler. Ayrıca turizm ürünlerinin çeşitlendirilebilmesi adına turizm işletmeleri yeterince yoğunlaşmamış alanlara yönelmektedirler. Özellikle deniz-kum-güneş turizminin bir alternatifi olabilecek yat turizmi de son yıllarda öne çıkan alternatif bir turizm şeklidir (Sarıışık, 2004, 177). Deniz Turizmi Yönetmeliği'ne göre turistik deniz araçları ve işletmeleri; kruvaziyer gemi limanları, yat limanları, kruvaziyer gemiler, yatlar, günübürlük gezi tekneleri ve dalabilir deniz turizmi araçları şeklinde sınıflandırılmaktadır (Resmi Gazete, 2009).

- **Kruvaziyer Gemi Limanları:** Yerli ve yabancı turistlerin ülkeye giriş ve çıkışlarında konaklama, yeme-içme, eğlenme-dinleme, alışveriş gibi ihtiyaçlarını karşılama amacıyla sosyal ve ticari üniteleri bünyesinde barındıran deniz turizmi tesisleridir.

- **Yat limanları:** Dinlenme, konaklama ve alışveriş gibi sosyal üniteler ile yatlara bakım, onarım, karaya çekme gibi teknik hizmet sunan üniteleri bünyesinde barındıran deniz turizmi tesisleridir. Yat limanlarında ayrıca yatların bağlanabilecekleri ve yatlarından çıkış imkânı sağlayan iskele bulunmaktadır.

- **Kruvaziyer Gemiler:** Konaklama, yeme-içme, eğlenme-dinlenme, çeşitli spor imkânları tanıyan üniteleri bünyesinde bulunduran denize elverişli olan deniz turizmi aracıdır. Kruvaziyer gemilerin gezi, eğlence ve spor amacıyla önceden belirlenmiş programları mevcuttur ve müşteriler gezi, konaklama gibi tüm hizmetleri toplu olarak satın almış olmaktadır.

- **Yatlar:** Yük, yolcu ve balıkçı gemisi niteliğinde olmayan, en fazla 12 yolcu kapasitesine sahip olan, gezi, spor veya eğlence amacıyla gerçekleştirilen deniz turizmine uygun deniz araçlarıdır. Yatlar bünyelerinde kamara, mutfak ve tuvalet gibi üniteleri barındırmaktadır.

- **Günübürlük Gezi Tekneleri:** Gezi, spor, eğlence amacıyla aldığı müşterileri aynı gün aldığı limanda indiren, konaklama hizmeti bulunmayan, denize elverişlilik belgesine sahip deniz turizmi aracıdır.

- **Dalabilir Deniz Turizmi Aracı:** İnsan taşıyan, fiziksel olarak su altında ve su üstünde seyir esnasında bağımsız olarak hareket edebilen, denize elverişlilik belgesine sahip deniz turizmi aracıdır.

Yararlanılan/Önerilen Kaynaklar

AKINCI, Zeki (2014), Turizmde Üretim ve Ürün, *Turizm Ekonomisi*(Edt. Ferah Özkök), ss.105-131, Paradigma Akademi, Edirne.

AKTAŞ, Ahmet (2002), *Turizm İşletmeciliği ve Yönetimi* (Genişletilmiş 2. Baskı), Azim Matbaa, Antalya.

BATMAN, Orhan (2004), Otel İşletmeleri. *Turizm İşletmeleri*(Edt. Şehnaz Demirkol ve Burhanettin Zengin), ss.81-117. Değişim Yayınları, İstanbul.

BATMAN, Orhan (2008), *Otel İşletmelerinin Yönetimi* (Gözden Geçirilmiş 3. Baskı), Değişim Yayınları, İstanbul.

ÇOLAKOĞLU, Eralp Osman ve Ülker Çolakoğlu (2007), *Seyahat Acentaları Yönetimi*, Detay Yayıncılık, Ankara.

DEMİRKOL, Şehnaz (2004), Yiyecek İçecek İşletmeleri. *Turizm İşletmeleri*(Edt. Şehnaz Demirkol ve Burhanettin Zengin), ss.121-174. Değişim Yayınları, İstanbul.

DHMİ, (2015), Uçak, Yolcu, Yük Serisi ve Tahminleri, <http://www.dhmi.gov.tr/istatistik.aspx>; Erişim Tarihi: 19.10.2015.

GÜRDAL, Mehmet (1995), *Turizm Ulaştırması*, Karınca Matbaası, İzmir.

HACIOĞLU, Necdet (2013), *Seyahat Acentacılığı ve Tur Operatörlüğü* (7. Baskı), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

KOZAK, Nazmi, Meryem Akoğlan Kozak ve Metin Kozak (2008), *Genel Turizm İlkeler-Kavramlar* (Gözden geçirilmiş 7. Basım, Detay Yayıncılık, Ankara.

MENGÜ, Cüneyt, (2013), *Turizm Endüstrisinde Havacılık*, Yalın Yayıncılık, İstanbul.

RESMİ GAZETE, (1972), 1618 Sayılı Kanun; <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/10/20071005-7.htm>; Erişim Tarihi: 18.10.2015.

RESMİ GAZETE, (2005), Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik, <http://www.resmigazete.gov.tr/default.aspx#>; Erişim Tarihi: 18.10.2015.

RESMİ GAZETE, (2009), Deniz Turizmi Yönetmeliği, <http://www.resmigazete.gov.tr/default.aspx#>; Erişim Tarihi: 18.10.2015.

SARIŞIK, Mehmet (2004), Yat ve Marina İşletmeleri. *Turizm İşletmeleri*(Edt. Şehnaz Demirkol ve Burhanettin Zengin), ss.177-217. Değişim Yayınları, İstanbul.

SEZGİN, Mesut Orhan (2001), *Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı*, Detay Yayıncılık, Ankara.

TCDD, (2015), Devlet Demiryolları İstatistik Yıllığı, 2010-2014, <http://www.tcdd.gov.tr/files/istatistik/20102014yillik.pdf>; Erişim Tarihi: 19.10.2015.

TÜİK, (2015), http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1051; Erişim Tarihi: 18.10.2015.

UÇKUN, Gazi (2004), Turizmde Ulaştırma Sistemleri ve Havayolu Taşımacılığı. *Turizm İşletmeleri* (Edt. Şehnaz Demirkol ve Burhanettin Zengin), ss.221-251. Değişim Yayınları, İstanbul.

UÇKUN, Seher (2004), İşletme ve İşletme Türleri. *Turizm İşletmeleri*(Edt. Şehnaz Demirkol ve Burhanettin Zengin), ss.3-37. Değişim Yayınları, İstanbul.

UNWTO, (2015), *Tourism Highlights*, 2015 Edition.

YAĞCI, Özcan (2003), *Turizm Ekonomisi*, Detay Yayıncılık, Ankara.

ZENGİN, Burhanettin (2004), Seyahat İşletmeleri. *Turizm İşletmeleri*(Edt. Şehnaz Demirkol ve Burhanettin Zengin), ss.41-78. Değişim Yayınları, İstanbul.

Yrd. Doç. Dr. Seda ŞAHİN

Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Turist Rehberliği bölümünden 2002 yılında mezun oldu. 2004 yılında Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulunda araştırma görevlisi olarak göreve başladı. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalında 2005 yılında Yüksek Lisansını, 2012 yılında doktorasını tamamladı. Halen Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi Turist Rehberliği bölümünde Yardımcı Doçent Doktor olarak görev yapmaktadır. Evli ve iki çocuk annesidir.

Öğr. Gör. Aydın Ünal

10 Nisan 1988'de Antalya ilinin Kaş ilçesinde doğdu. İlk ve orta üretimini Elmalı ilçesinde tamamlayan yazar 2005 yılında Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Seyahat İşletmeciliği Bölümünde lisans eğitimine başladı. Lisans eğitiminin ardından 2009 - 2011 arasında Sakarya Üniversitesi'nde Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimini tamamladı. 2013 yılında Balıkesir Üniversitesi'nde Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalında doktora eğitimine başladı. Yazarın doktora eğitimi ve Kırklareli Üniversitesi'ndeki akademik kariyeri halen devam etmektedir.